

Entrevista a Maria Rúbies

“El futur és tot obert”

Des de la consciència ètica i el nacionalisme militant, Maria Rúbies (Camarasa 1932-Lleida 1993) traça, en aquesta darrera entrevista, el quadre més sincer d'un país i la seva escola.

A la catedral nova de Lleida, el dia 15 de gener del 1993 a la tarda, no hi cabia ni una agulla. S'hi aplegaven consellers, diputats, alcaldes, rectors, capellans i desenes, centenars, d'ex-alumnes del col·legi Espiga, de l'Escola de Mestres de Lleida, mestres amics, militants de partit i ciutadans anònims. Més de tres mil persones acomiadaven Maria Rúbies i Garrofé, aquella dona de cos magre i mirada tossuda que durant mesos s'havia barallat amb un càncer de pàncrees que, un banal dijous d'hivern, se l'havia d'endur a la terra dels catòlics. Havia estat una mestra vocacional, una pedagoga arriscada i una política insubornable. Però més enllà de títols i categories, la Maria Rúbies ha estat, en la vida pública catalana, una presència aclaparadora que delatava, en tot allò que feia i creia, les delicades ambigüitats d'un país arnat de petits terrors col·lectius. Així doncs aquesta presència inqüestionable i impressionant ha estat alhora una ombra incòmoda i impertinent perquè en ella es revelava un pensament lliure, massa lliure, de submissions.

Quan un matí de primavera encara clafert de gebre vam anar a entrevistar-la al xalet familiar dels afores de Lleida, no hi va haver guions previs ni preguntes prohibides i les paraules van fluir a raig. D'aquesta manera, esperonant els racons de la seva memòria, vam endinsar-nos per un passat que s'allunyava del triomfalisme per acostar-se a la veritat. Hem provat de reflectir en aquest text, limitat per qüestions d'espai, la Maria que vam tractar aquelles poques hores de recés al jardí. I ho fem en homenatge a la dona real que, per damunt d'unanimitats narcotitzants, sabia dir sempre allò que pensava.

L'EDUCACIÓ

—¿La decisió de crear una escola acti-

va a Lleida va ser paral·lela al moviment de Rosa Sensat?

—Nosaltres ens hi vam sumar i vam agafar tot allò que en diuen “l'esperit de l'escola”, però la idea de crear l'escola neix quan vaig començar a ser professora a l'Institut, que va ser al 57. Em vaig trobar amb el problema que els llibres eren un desastre i d'un llenguatge molt rebuscat perquè els nois els entenguessin, a més de ser en castellà. Doncs em vaig rebel·lar i vaig dir que faria una escola on els nens poguessin aprendre matemàtiques i de tot en la seva llengua. Això no té res a veure amb Rosa Sensat. El que va passar és que quan vaig entrar a fer de professora de Rosa Sensat i vaig anar a les Escoles d'Estiu i tot això, vaig conèixer el senyor Alexandre Galí, el Jordi Cots; vaig conèixer tota la gent de renovació pedagògica i vam tornar a emprendre la idea de fer una escola catalana, però començant pels nens petits. Nosaltres vam seguir tot allò de la coordinació escolar de Rosa Sensat amb els sistemes que s'ensenyaven a Talitha i a Costa i Llobera

—¿Es va trobar un grup de pares amb ganes?

—Ui, això va costar. Vam conquerir els pares un a un. Buscàvem pares que fossin més o menys responsables, que ja coneixíem dels moviments cristians i així. Vam començar amb uns 50 nens.

—¿Com va resoldre qüestions com el dèficit i el projecte d'escola?

—El dèficit que havíem tingut de molts milions, a partir del 1973 el va eixugar la Caixa de Catalunya gràcies a les gestions del seu assessor pedagògic, Ramon Fuster. Així podíem tirar endavant. Però, de fet, nosaltres teníem l'esperit de les escoles de Coordinació Escolar, no el del que després seria el CEPEPC. Es tot diferent. Per això jo no vaig veure bé que la nostra escola s'incorporés al CEPEPC. Perquè ja teníem professors titulats, estaven tots as-

segurats, hi havia un edifici nou, no s'arrossegava dèficit.... I ens vam posar en aquest embolic del CEPEPC.

—¿Va ser una acció il·lògica de l'equip de mestres?

—Sí. Jo ja no me n'encarregava perquè era catedràtica, i segons la llei d'incompatibilitats una persona que estigués dins l'administració o dins la xarxa pública no podia tenir cap càrrec en el sector privat; per tant a partir de 1982 no vaig poder ser res de l'escola. Les coses van anar degenerant i, al final, ho van convertir en centre públic.

—D'altra banda a mitjan anys 60 comença a col·laborar amb Rosa Sensat en temes de matemàtica nova, als cursos de tarda...

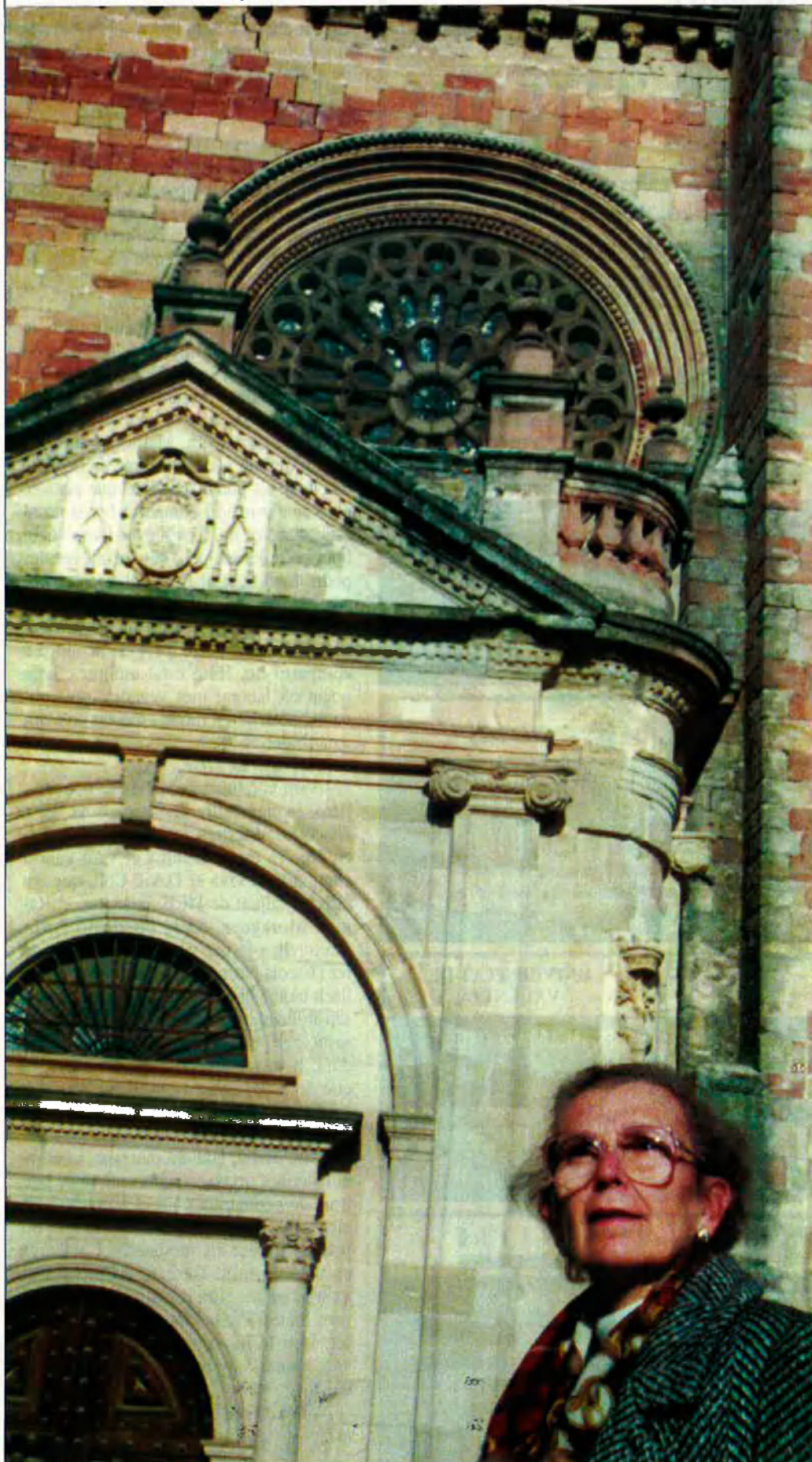
—Jo vaig escriure moltíssimes matemàtiques per al que és ara cinquè de bàsica, que llavors era primer de batxillerat, amb programes nous, també per a nens de sis anys... Em vaig passar la vida escrivint. Fèiem seminaris, cursos...

—També va lligar-se a l'evolució de Rosa Sensat i a la consolidació del moviment.

—Sí. Per exemple vaig ser a la reunió a què va assistir Jordi Pujol, quan s'havia de constituir la Universitat Autònoma. Jo hi era quan es va produir la gran discussió de si col·laborar o no col·laborar amb l'ICE (Institut de Ciències de l'Educació) a la Universitat Autònoma, que sorgia amb la llei Villar Palasí.

—¿Per què va ser tan secreta aquesta reunió?

—No recordo que fos secreta. El que recordo és que hi havia molta gent i Jordi Pujol va explicar que la situació política encara es veia com un tub, que no s'hi veia sortida, i després de molta discussió i molts parers i molt sarau es va prendre la decisió de col·laborar sí, però a través d'una persona que ja estigués dins el sistema. I em va tocar a mi, perquè era l'única persona que era funcionà-

ria, que era catedràtica.

—*O sigui que va ser la persona de consens. ¿Per què va costar tant de prendre aquesta decisió?*

—Perquè no ho veien clar. No veien que la democràcia vingués tan aviat. Es pensaven que era molt lluny i que encara no s'havia de col·laborar. La filosofia era aquesta.

—*O sigui que no s'havia d'entrar en cap engranatge del sistema.*

—Sí, perquè es veia que la sortida del sistema encara era lluny. En canvi n'hi havia d'altres que opinaven que tot el que es pogués fer en favor de l'escola i dels mestres s'havia de fer, que no es podia estar tancat. I llavors es va dir: hi entrem, hi participem i hi posem al davant una persona que ja estigui contaminada. Com que jo llavors era catedràtica de l'escola Normal de Barcelona, doncs ja era dins el sistema; hi havia estat sempre. Això no volia dir res, jo era més radical que ells. Era la persona idònia. Vaig entrar a l'ICE i em van donar la plaça sense sou. Va costar bastant. A través meu, com que em van posar en la formació del professorat, doncs ja va entrar-hi tothom. Llavors nosaltres vam demanar permís a Madrid per a fer les Escoles d'Estiu com a dependents de l'ICE. A partir del 70 ja va ser fet.

—*¿I amb Rosa Sensat com van funcionar les relacions?*

—Amb Rosa Sensat, no estava d'acord amb molts dels conceptes que es transmetien ni en la seva evolució. Al cap de poc temps va començar el meu enfrontament ideològic amb Rosa Sensat.

—*De fet hi ha un primer trencament que es produeix a Coordinació Escolar quan en 1974 ja se separa la gent que després havia de formar el GAEC, Thau, Garbí, Santa Anna...*

—Nosaltres ja l'any 73 vam preferir anar amb la Caixa de Catalunya. Però també vaig

Hivern

NOVETATS LLIBRES

edicions 62 s/a

EL MITE DE L'EXPULSIÓ DEL PARADÍS O ELS AUGURIS DE L'HOMME BOIG. CARTES A L'ACADÈMIA

Joaquim Sala i Pujolràs
Llibres a l'Abast, 269, 224 pàgines

Una àgil i profunda reflexió sobre el mite de l'expulsió de l'home del Paradís.

edicions 3i4 València

LUCRÈCIA BORJA

Maria Bellonci
Traducció Joan f. Mira
Col·lecció La Unitat, núm. 146
Aquest llibre no és només la narració de la vida de Lucrecia Borja, és la història de tota una família i la seua relació amb la cultura, la política, i l'església del seu temps.

Edicions Proa

ELS SAGRAMENTS. ELS DEURES

Ambrós de Milà
Col·lecció Clàssics del Cristianisme, 32

Explicació dels ritus de la iniciació cristiana. Els tres llibres sobre Els deures constitueixen l'exposició d'una ètica cristiana.

Editorial Empúries

L'AVENTURA DEL LLIBRE CATALÀ

Joan Fuster
Col·lecció Biblioteca Universal Empúries, núm. 60

Una petita obra mestra: la història del llibre als països catalans, des del primer text imprès en llengua catalana (a València, l'any 1474) fins a la nostra època.

Edicions Bromera

TOT L'ESTIU PER DAVANT

Joaquim González Caturla Il·lustrador Rata Fontleriz
120 pàgs. 750 ptes.
Col·lecció Espurna, 10

Una història d'amor i un interessant recorregut a través dels problemes que envolten els joves estudiants.

curial

EL COSTUMISME EN LA PROSA CATALANA DEL SEGLE XIX

Enric Cassany
"Biblioteca de Cultura Catalana", 72
Llibre que posa de manifest la importància de la poètica costumista en el ressorgiment de la literatura catalana en l'època de la Renaixença.

Edicions Proa

CONTES D'ARGENT

Lola Anglada, 248

Reedició facsimil d'un conte tradicional de Lola Anglada. En aquest cas, el llibre té l'al·licient de no haver estat reeditat mai des de 1934.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

JOAN LLUÍS VIVES. ANTOLOGIA DE TEXTOS

(Bilingüe Llatí-Català)
J. Pérez Durà
Ed. Col. Estudis sobre la Universitat de València.
Una contribució a la difusió del pensament humanista de Vives a través d'una selecció dels textos més significatius de l'autor.

edicions del bullent

EL COL·LECCIONISTA DE BOTONS

Josep Palomero
Col. Esplai juvenil, 7. 75 pàgs.

Un insòlit col·leccionista de botons que acabà regentant una paqueteria com a Ramon el botoner.

JOAN FUSTER. CONVERSES INACABADES

Toni Mollà
Al llarg de les pàgines d'aquest llibre que enceta la col·lecció Tàndem de la Memòria, l'autor, Toni Mollà, ha sabut transcriure l'agudesa del pensament de Fuster i la gràcia de la seua oralitat.
Edició molt acurada.

anar a algunes reunions a què la Marta em va invitar. No et puc dir el que s'hi deia, les idees concretes, però sobre els pares ja es deien coses que a mi no em feien el pes.

—¿A què es referien?

—Ja ho saps, ¿que no has llegit els llibres aquells? Que els nens facin el que vulguin, que no hi hagi cap autoritat, i deixar que tothom vagi en favor de les seves passions... Tot això que estava tant de moda.

—¿Ho discutia amb la Marta?

—Amb la Marta, la primera topada, la vam tenir a l'ICE (Institut de Ciències de l'Educació). El 71 o el 72. Ella em va dir: "Et vull fer dues propostes. Seguir el que fem a Rosa Sensat o el que feu a l'ICE". Jo li vaig dir: "Mira, Marta, jo, això, no ho puc fer, no puc dividir-me en dos. Jo, a la gent, els puc respectar el que pensen, però agafar-m'ho i compartir-ho, si no hi estic d'acord, no. Les meves idees seran bones o dolentes, però són les meves; les podré modificar al llarg del temps, però són les que a mi m'estructuren com a persona". Que un altre pensi una cosa diferent, jo li ho respecto, però no m'obliga a compartir-ho. Hem estat amigues, hem pogut col·laborar més vegades, però ens vam distanciar en molts aspectes sobretot a partir del 77-78.

—I a partir de l'ICE...

—Vam continuar col·laborant com fos. Però, és clar, l'altra gran topada va ser a l'Escola de Mestres de Sant Cugat. El Paco Noi va estar malalt i el vam anar a veure a casa seva el David Coll, que era director adjunt de l'ICE, la Marta, el Ramon Moragues, de la Fundació Artur Martorell, i jo per veure com havíem de fer l'Escola Normal de Sant Cugat. El Pallach també hi era. El Pallach estava molt sensibilitzat, perquè de formació era marxista, però ell, com que la vida és molt dura, li va fer aprendre moltes coses, el que no acceptava és que Rosa Sensat a les Escoles d'Estiu, des del punt de vista de la pedagogia, només donés la pedagogia d'un costat, que era marxista, i l'altra, ni la toqués. Jo no en sabia tant, ni de bon tros, de pedagogia com el Pallach, i ell alçava el crit al cel perquè deia que no podíem formar els mestres de Catalunya en un sol sentit. De cara a Europa i al món hi ha una altra pedagogia. ¿Van tenir unes lluites! Per la Marta tot era marxista, tot. I no hi havia res més. Això, ja ho vaig veure l'any 69, a la tercera Escola d'Estiu.

—¿Tan d'hora es va veure aquesta lluita?

(22-12-1992) Celebració del cinquè aniversari de la constitució del Consell Escolar de Catalunya al Palau de la Generalitat. Parla Octavi Fullat. Maria Rúbies és la primera per la dreta.

ARXIU CONSELL ESCOLAR DE CATALUNYA

—Mira, l'any 72 fent-hi classe recordo que vaig dir: "Aquí no hi torno de profesora, perquè mentre jo m'hi escarrasso i engresco la gent, centenars que es matriculen per mi, després han d'escoltar tots aquests discursos". I pràcticament ho vaig deixar, vaig anar-hi un cop o dos i ja està.

—*¿Com és que Rosa Sensat va perdre aquesta voluntat unitària?*

—Jo no ho sé, pregunta'ls-ho. Jo només t'explico per què no m'agradava. Ser secretari no m'ha agradat mai i ser unilateral tampoc. No puc veure les coses d'un sol cantó.

—*¿El Consell Català d'Ensenyament neix per deturar l'hegemonia de Rosa Sensat?*

—El Consell Català va néixer el 1976 com una resposta; per a dir en veu alta que a Catalunya no sols hi havia una sola doctrina ideològica i que hi havia una altra opció. Jo m'hi vaig apuntar de seguida. Abans de ficar-me en política em vaig ficar en això.

—*Però el Consell Català defensava sobretot la llibertat d'ensenyament.*

—Defensava la llibertat d'ensenyament i defensava la catalanitat total de l'escola.

—*Rosa Sensat no s'oposava obertament a la llibertat d'ensenyament.*

—¡Em recordo de cada conferència sobre la llibertat d'ensenyament, que vaja! En aquella reunió que et comentava sobre l'Escola de Mestres, jo deia que els mestres s'havien de formar bé i havien d'estudiar i havien de ser competents. La Mar-

ta, en canvi, deia que com que el sistema havia malmès tant la gent, doncs que l'Escola Normal havia de ser com un coixí. Quan el Paco Noi i el Pallach van sentir això no t'imagines com es van posar. Des d'aleshores els qui portàvem l'escola Normal de Sant Cugat —que érem el Pallach, el Fullat i jo— i Rosa Sensat no ens vam entendre gens. Recordaré sempre una anècdota: En acabat aquesta reunió, la Marta em va acompanyar i al tren em va dir: "Mira, Maria, de convèncer-te a tu, encara m'hi veig amb cor, i de dialogar amb tu i de treballar amb tu, però és que

"Dins l'ensenyament estatal et rebel·les i dius no, jo això ho vull fer d'una altra manera."

amb els altres no hi ha manera". És clar, com que el Pallach tenia més experiència política, veia més les jugades polítiques, no sé si m'explico. I jo les úniques que veia eren les ètiques. I així va quedar, doncs, que, la Normal, la vam portar aquell any el Pallach, en Fullat i jo. Però després quan jo vaig marxar, que era la que aguantava...

—*Sí, fa l'efecte que en un moment con-*

cret hi ha un desembarcament de Rosa Sensat.

—*Va ser quan jo vaig marxar.*

—*I va ser com obrir la comporta.*

—*Sí, és així, la Rosa Gratacós, que em va substituir en la direcció, és una bona persona, però no tenia prou força.*

—*Es a partir de llavors que a Sant Cugat s'inventa la bossa comuna de professors (la igualtat salarial), el sistema d'elecció assembleari...*

—*I ara tu creus que els mateixos que es van inventar la bossa comuna fan oposicions i tots a catèdràtics, ¿home no s'hi val!*

—*¿Era una idea d'ells o vosaltres ja la teníeu?*

—*Jo, aquesta idea, no la tenia, perquè altra feina tenia amb dos fills i un que n'esperava; portant l'escola l'Espiga i la Normal, perquè se m'acudís que havíem de dividir els sous per quatre o per cinc, ho trobo ridícul.*

—*També es va implantar el sistema d'elecció assembleària de la direcció.*

—*Mentre elegeixin una persona com cal ho trobo correcte, però elegir qualsevol per a evadir responsabilitats no ha fet cap bé a ningú. Una de les coses que ha fet més mal a tot el sistema educatiu català, a totes les escoles, és el sistema d'elecció: s'ha d'elegir entre gent capacitada, no entre qualsevol, i no tota persona pel fet de ser mestre vol dir que pugui ser director. Hi ha massa escoles sense direcció. Tot allò de Sant Cugat era una mica demagògic.*

Apunts d'una biografia (recull de l'Escola Espiga)

1932. —Neix a Camarasa el 21 de novembre.

1951. —Obté el títol de mestra.

1956. —Obté la llicenciatura de matemàtiques.

1960. —Professora de matemàtiques a l'Institut d'Ensenyament Mitjà de Lleida.

—Encarregada de la Càtedra de Matemàtiques de l'Escola Normal de Lleida.

1966. —Coneix Jordi Pujol, que li és presentat per Marta Mata.

1967. —Impulsa la creació de l'escola Espiga.

1969. —Es casa a Barcelona amb Josep Segarra. El matrimoni tindrà quatre fills (Joel, Genís, Consol i Oleguer).

1970. —Professora de la Universitat Autònoma de Barcelona a la Facultat de Ciències.

1973. —Directora de l'Escola Normal de Sant Cugat.

1974. —Directora de l'escola Espiga Sant Jordi.

1975. —Responsable de la delegació de l'ICE a la UAB.

1976. —Inicia la seva vida política com a militant de CDC.

1977. —És elegida senadora per Lleida.

1978. —Diputada a Madrid per la coalició CIU.

—Professora de l'Escola Universitària de Mestres de Lleida.

1979. —Regidora de l'Ajuntament de Lleida.

1981. —És nomenada Cap de Serveis d'Ensenyament a Lleida.

1982. —Exerceix de professora de la Normal de Lleida.

1984. —Diputada al Parlament de Catalunya.

1985. —És nomenada presidenta del Consell Escolar de Catalunya.

1990. —Participa en la creació de la Universitat de Lleida.

—Directora de l'escola Universitària de Mestres de Lleida.

1992. —És nomenada vice-presidenta de la Gestora de la Universitat.

O. M.

—L'any 77 entre els mestres de Catalunya també hi ha un moviment molt fort contra les oposicions.

—D'això, en patim ara. Dels fruits d'aquelles protestes ara tenim plens de funcionaris els nostres instituts. Aquesta és la conseqüència, no cal que t'expliqui res més. La història és així. En aquells moments el govern era feble i semblava que democràcia ho era tot. Qualsevol reivindicació de qualsevol grup valia, res s'examinava amb rigor ni es posaven les coses al seu lloc. Perquè democràcia no és que cadascú faci el que vulgui; democràcia és la participació de tot un poble en el go-

“No puc veure les coses d'un sol cantó.” DIARI DE BARCELONA

vern d'una nació, però no buscant el bé d'un grup sino el bé comú. Si tu busques el bé comú dels alumnes de l'ensenyament caldrà que els professors siguin el màxim de ben formats; potser el sistema d'oposicions és dolent, però també és dolent el sistema del camp que pugui, dels qui es van col·locar a les escoles per tota la vida sense que ningú els pogués treure, que és el que al final han aconseguit. En nom de la democràcia es van fer moltes reivindicacions i moltes coses que, de democràtiques, no en tenien res, sinó que anaven en favor del grup que feia la reivindicació. Aquesta és la realitat. Però llavors no es tenia clar ni això ni el principi d'autoritat.

—¿Així les oposicions eren, al final, l'únic remei?

—Bé, en això, no hi estic d'acord. No entenc que els professors hagin de ser funcionaris. Ho haig d'assumir, però no hi

estic d'acord. Estic d'acord que la persona, quan té un lloc de treball no hagi d'inquietar-se pensant que demà no el tindrà. Però sense cap garantia que aquesta persona es continuï formant i que faci les coses bé, ho trobo una mica dur per a l'educació d'un país. Jo, això, ho he pensat sempre. Jo era professora d'institut i no volia fer oposicions, perquè deia que tan bona professora seria amb oposicions com sense, perquè en lloc de les coses que em farien aprendre per a fer oposicions resultava que justament en necessitava unes altres. I jo volia fer altres coses. Llavors em va agafar un catedràtic que havia estat professor meu i em va dir: “Maria, fes-ho com vulguis; si no vols fer oposicions, no en facis; però potser l'any que ve et trobaràs que en el teu lloc hi haurà un altre catedràtic, i no ho podràs fer perquè el sistema és així”. Així que vaig fer oposicions. Jo entenc que per a seleccionar el professorat no és bo un sistema d'oposicions que doni drets adquirits per a tota la vida, sense que ningú et pugui exigir un reciclatge continu i sense que ningú pugui controlar com fas la teva feina. És en aquests aspectes que no hi estic d'acord. Tota la resta ja m'és igual.

—¿I això no es podia canviar en el procés legislatiu de la transició?

—És clar que s'hagués pogut canviar, però no hi ha cap govern prou fort per a posar-se contra tots els funcionaris.

—¿El nacionalisme català, des de l'autogovern, podia variar aquesta situació?

—Per damunt de tot es considerava que l'acció de govern s'havia de fer sense cap trencament del país. No volen que ningú se senti ferit gens ni mica, i així, és clar, és molt difícil d'avançar en certes coses. El problema que hem tingut aquí amb els mestres és que, si no volen parlar català, no en parlen, i si no volen ensenyar en català, no hi ensenyen. I ningú no els diu res. Ningú no els pot dir res. Aquesta és la realitat. Han fet amb l'ensenyament el mateix que amb altres coses. L'objectiu, te'l repeteixen sempre: que ho han fet per no trencar el país.

—¿I les escoles del CEPEPC no haurien pogut servir de punta de llança?

—Això no és res, ¡però res, eh! Si ho compares amb el nombre d'escoles que hi ha a Catalunya, unes 3.500, el CEPEPC no era res. No va ser mai una mostra representativa. Era com una llavoreta. ¿I què vols que en pensi? Era una realitat que va sorgir en temps de resistència, molt lloable, però cada escola defensava els seus interessos i cada escola era diferent. El CEPEPC no representava cap lí-

Missa en memòria de Maria Rúbies el dia 15 de gener a la catedral nova de Lleida.

DIARI SEGRE

nia pròpia per a fer un projecte d'escola catalana.

—Des de sectors nacionalistes no es va aconseguir trencar la identificació entre escola pública i escola estatal.

—¿Tu quina diferència hi veus, entre l'escola estatal i l'escola pública?

—L'escola pública, com a servei públic, pot ser des d'una escola municipal...

—Una escola privada també fa un servei públic. Jo penso que l'escola és estatal quan qui nomena els mestres i qui ho determina tot és el poder estatal. I aquí és així.

—O sigui que una cosa és la gestió que fa la Generalitat de l'escola estatal, però el marc legal...

—És el mateix per a tot l'estat, ¿no?

—Sí, evidentment.

—Bé, aquí tenim d'afegit el català, però el sistema de trasllats, de concursos, de triennis, de pagaments, d'elegir la direcció, tot això és igual.

—¿I què en pensa d'aquesta famosa reforma que es comença a aplicar aquest curs?

—És una còpia de l'altra reforma, de la que fèiem nosaltres l'any 70. Aquesta reforma necessita molta informació per part dels qui l'han d'aplicar, que són els professors. Després, necessita molta formació, molt suport... És una cosa que s'havia de fer. Jo no estic contra l'ideari de la reforma, perquè pretén millorar aspectes que no han funcionat prou bé. El que no em sembla bé és que aquesta reforma s'hagi dictat des de dalt i, a més, des de Madrid. La reforma hauria d'haver estat

feta i regulada pel Parlament català.

—¿I en quins aspectes s'hauria d'incidir?

—Encara en la catalanització, però no sols en l'ús de la llengua, sinó en tot el que fa referència a estimar el país, estimar la cultura, formar la consciència dels joves. I després, penso que, si els recursos fossin gestionats d'una manera més eficaç, donarien més bons resultats.

—¿El fet que durant molts anys no hagués estat possible una unitat en el camp

de l'ensenyament no va dificultar també una major plenitud de l'ensenyament a Catalunya?

—La idea que jo tinc de l'ensenyament és una altra. Penso que l'educació és una cosa molt personalitzada i que s'ha de deixar que cada escola sigui "aquella" escola. No perquè hi hagi moviments de mestres o perquè hi hagi no sé què aquella escola concreta funcionarà millor. Si els equips de mestres estan barallats serà igual que quatre d'ells estiguin en moviments de mestres, ¿què millorarà en aquella escola? Aquest és un dels problemes més profunds de la nostra escola. I n'hi ha d'altres: molts d'ells s'han espatllat adoptant un compromís social —jo més aviat diria gremialista— que els ha fet oblidar la pròpia tasca de mestre; i per a ser un bon

mestre, a més del conveni, s'ha de respectar i estimar els altres.

—En síntesi, ¿on és el projecte educatiu de la Generalitat dotze anys després?

—Enlloc.

LA POLÍTICA

—¿Com va decidir de passar a la política?

—Això era l'any 76. Jo no havia militat en organitzacions polítiques, però, de política, sí que n'havia feta.

—¿Que vol dir que a l'ensenyament també es feia política?

—És clar, jo estava a l'ensenyament estatal. Si tu dins l'ensenyament estatal et rebel·les i dius no, jo per aquí no hi passo, jo això ho vull fer d'una altra manera, doncs aleshores tu dins l'ensenyament estatal, a la primera que un alumne no entenia una cosa la hi explicaves en català a classe; i quan a l'any 62, com que a raó de no sé quina disposició sobre l'ensenyament mitjà, a les hores que havíem de tenir permanència amb els alumnes tu podies fer el que volies, ja vam començar a ensenyar català, ja vam començar amb el Jaume Magre a fer català a l'Institut i després estava en totes les coses culturals en favor de Catalunya, del català... Que, de política, ja en fèiem, però en fèiem d'una altra manera. Aleshores, al 76, un dia el Jordi Pujol ens va cridar, al meu marit i a mi, i el vam anar a veure. El Jordi Pujol, el coneixia perquè me l'havia presentat la

Marta Mata i de quan vaig tenir un problema de català, amb vista a la reforma del 70 a EGB i al cicle superior. Volia que hi possessin que es podia ensenyar la llengua vernaclela, ja que des de l'ICE es preparava tot això, i vaig anar a

Madrid perquè canviessin la legislació que afectava el reglament i vaig demanar parer a en Jordi Pujol, la persona que per mi representava la llengua catalana i l'escola catalana. La Marta me l'havia presentat al 66, i m'havia explicat que ell era qui buscava els diners perquè pogués existir Rosa Sensat. Com que era la persona en qui la Marta tenia confiança, el vaig anar a veure a Banca Catalana a explicar-li aquesta història meva del català... Quan ja començaven una mica els partits polítics, a final del 75, en Jordi Pu-

"T'utilitzen per al que els interessa, que és guanyar vots pel teu nom i la teva imatge."

jol va anar a Balaguer a fer una reunió política i jo recordo que tenia un nen molt petit i vaig dir al meu marit que hi anés ell... Ens va cridar a tots dos i em va dir que per què no em dedicava a la política. Jo li vaig dir que no perquè tenia quatre nens, la direcció de l'Espiga i la feina a la Normal i, a més, escrivia llibres de matemàtiques en català. Aleshores va dir que ens ho penséssim. Va ser quan vam decidir que, dels dos, un es dedicaria a la família i l'altre a la política. Primer no sabíem si a Convergència o a Unió Democràtica. El Josep, el meu marit, al 76 es va apuntar a Convergència, però no acabaven de tirar endavant el partit a Lleida. Llavors va ser quan en Jordi Pujol ens va tornar a cridar, al Josep i a mi, i em va demanar que m'apuntés a Convergència. Jo li vaig dir que no podia. Ell em va dir: "Bé, ¿saps què? T'apuntes i només dones el nom i no cal que facis res més". I m'hi vaig apuntar. Això era l'estiu. Pel Pilar van fer la presentació de Convergència a Lleida i em van demanar que parlés. Només vaig parlar 5 minuts, després es va aixecar tota la gent a aplaudir i, mira, ja estava ficada dins la política. A mi, la política m'agradava molt perquè jo pensava que dins la política podia fer dues coses. Una, treballar per la llibertat de Catalunya i, una altra, treballar a fons per l'ensenyament. Com que les lleis no m'agradaven pensava que des de la política es podrien canviar.

—*I al juny del 77 va començar com a senadora a Madrid.*

—Resulta que jo treballava a la sectorial d'Ensenyament i era de la permanent de Convergència, perquè al congrés del gener, quan es va morir Pallach, vaig sortir elegida. Hi havia el Pacte Democràtic, anàvem amb el Pallach, amb Esquerra Democràtica, amb el Front Nacional... Com que l'Arana va fer totes les seves trifulques per sortir de cap de llista del Pacte Democràtic i com que, a mi, no em podien fer anar de segon, doncs em van fer anar de senadora. Llavors sortir de senadora va ser difícilíssim, perquè tots els d'esquerres anaven junts a l'Entesa dels Catalans. I malgrat tot, vaig sortir jo. Semblava impossible.

—*Som abans de la Constitució, és possible canviar les lleis...*

—Jo pensava que es podia fer que Catalunya fos lliure, amb un estatut ple de competències i que l'ensenyament funcionés bé.

—*La primera decepció arriba quan, sense saber com, l'envien a la comissió d'Obres Públiques. ¿Com va anar això?*

—La culpa, la van tenir els de l'Entesa. Jo no sabia res de política i tampoc no sabia que entre els de l'Entesa hi havia una llista que repartia les comissions del senat entre comunistes i socialistes. Del Pacte Democràtic érem dos, el Francesc Ferrer per Girona i jo per Lleida. En principi per no anar sols vam decidir que ens afegiríem a l'Entesa, en el mateix grup parlamentari. Quan ells van assignar els senadors a les diverses comissions, amb la meua innocència jo havia pensat que no

—*¿Aquesta és la primera decepció en política?*

—No, la primera va ser una altra. En una reunió política on hi havia molta gent, representants de tots els partits que havien sortit a les eleccions. Quan parlàvem que en aquella primera legislatura es tractava de fer una constitució que recongués els drets cívics i d'establir la democràcia i que, per tant, encara que la gent tingués idees polítiques diferents, al Congrés de Diputats havíem de fer un sol grup parlamentari, el López Raimundo va dir que no, que ells primer eren comunistes i després eren catalans. O sigui que el PSUC aniria amb els comunistes d'Espanya, el PSC amb el PSOE i cadascú amb els seus.

—*A la segona legislatura va entrar al Parlament català. ¿Ja tenim la tercera decepció en política?*

—¡N'hi ha tantes! L'Estatut també ho va ser.

—*Abans ja venia la Constitució, ¿no?*

—Sí. Però l'Estatut va ser una decepció per dos aspectes. Primer, pel finançament i l'altre per la negociació de competències exclusives en ensenyament. Almenys jo no vaig ser a la negociació.

—*Les competències plenes en ensenyament no van arribar fins al 81, suposo que no es podia fer gaire. Vostè, però, a Lleida, es va avenir a entrar a l'administració.*

—Sí, perquè sóc feble i com que l'ensenyament ha estat sempre la meua passió... A mi, em van dir que a Ensenyament m'encarregaria d'una altra cosa. Als Serveis Territorials de Lleida vaig començar sola, em vaig haver d'acostumar a tasques d'administració, a tractar amb funcionaris, una cosa totalment nova i al final vam crear un clima molt maco... Però va passar una d'aquestes jugades que et fan en política i que no sols fan els de fora.

—*Fins que arribem al Parlament de Catalunya.*

—Estava penjada al telèfon per veure quan el Calvo Sotelo dissoldria el Parlament de Madrid. Això va ser a final d'agost del 82. Aleshores ja vaig dir que no volia anar ni a Madrid ni enlloc. Volia tornar a l'Escola Normal de Lleida a fer-hi de professora. De càrrecs polítics, no en volia cap. I així vaig continuar, tenia l'ICE, l'Espiga i la Normal. Fins que va arribar el 84. El president em va suplicar

“Per seleccionar el professorat no és bo un sistema d'oposicions que doni drets per a tota la vida.”

DIARI SEGRE

més podia anar a la de Cultura i Ensenyament, perquè no sabia de res més. Sembla que hi havia una lluita entre socialistes i comunistes dins l'Entesa que jo no coneixia i van fer la pantomima de donar per votacions una comissió als socialistes que dos vots contra quinze no podrien variar. En Jaume Sobrequés va anar a Cultura i a mi em van posar a Obres Públiques. Aquell dia vaig plorar i en Jordi Pujol, que era diputat al Congrés, em va venir a consolar.

—*¿Però en Sobrequés ho sabia o s'ho va trobar també?*

—Sí, ¿era tot innocència, oi? Jo no ho sé, si ho sabia o no ho sabia, t'explico el que va passar. A mi, no em pots preguntar la intenció d'un altre.

(10-12-1988) Jornada d'anàlisi i valoració dels consells escolars al Centre, organitzada pel Consell Escolar de Catalunya.

ARXIU CONSELL ESCOLAR DE CATALUNYA

del dret i del revés que a Catalunya es podien fer moltes coses amb la majoria absoluta que les enquestes pronosticaven i que això i allò. No em demanava que fos diputada, però em deia que segons quins noms es posaven a les llistes, es produïa un efecte molt significatiu a la resta de Catalunya. I bé, em vaig tornar a passar un mes de desembre, que no t'ho explico... "Si dic que sí, si dic que no". I jo que pensava: "¡Ara estàs tan bé!". Tenia la família, els fills... M'ho vaig pensar finalment i un dia vaig dir que sí.

—*¿La majoria absoluta tal com deia Pujol va servir realment?*

—Jo penso que no, almenys per a fer la feina que jo volia fer.

—*A Ensenyament era tot força delimitat.*

—No tant, feina sempre se'n pot fer. El futur és tot obert, només cal

que tu vagis trencant motlles i vagis donant espais de llibertat. Se'n podia fer i se'n pot fer. Mai el passat no et condiciona al cent per cent, mai de la vida. Sempre pots trencar i tirar endavant, ¡i tant!

—*El Parlament, en canvi, va ser dur.*

—L'endemà de guanyar les eleccions per majoria absoluta, que a Lleida no tornaria a passar, amb tants vots, vaig adonar-me del que passaria. La meva decep-

ció política fonda és que t'utilitzen, en el meu cas, pel que els interessa, que és guanyar vots amb el teu nom i amb la teva imatge. Però, després, un cop aquests vots i aquest poder assegurats, aleshores, a tu, no et criden a participar-hi.

—*Sobretot no una persona com vostè, que és crítica i diu el que pensa.*

—Però només els ho dic a ells, mai en públic. Aquesta és la meva decepció política, que t'utilitzen per als seus interessos, i quan ja ho han aconseguit, aleshores no et donen la més mínima oportunitat de participar en l'exercici del poder, d'aques-

ta quota de poder que tu has guanyat. Tot el poder, l'administren ells a la seva manera, i hi ha coses que no t'agraden. Llavors dius: Escolta, ¿per això sóc aquí? Doncs no, ja en tinc prou.

—*¿Les loteries i el suport a Manel*

Oronich desencadenen la crisi?

—Això són anècdotes. Allò de Lleida no era per la persona de l'Oronich, sinó per la manera de fer les coses. Jo respecto tota la gent, però en discuteixo el mètode, si no hi estic d'acord. No hi podia estar d'acord, i en canvi havia de fer campanya.

—*¿Havia fet massa cops aquest sacrifici?*

—Sí, i les loteries ja van ser massa. Un

dia em diuen que s'ha demanat un estudi per a veure on s'hauria de vendre la Loto Ràpid i m'ho vaig prendre mig en broma. En una altra ocasió, quan un grup de diputades vam anar a veure Pujol, jo li vaig dir: "President, estic preocupada per una cosa que m'han dit". Li ho explico i ell em diu que és veritat. Però jo convençuda que no tiraria endavant. Tu no vols que la meva mare vagi a comprar pa i em trobi allí el "rasca rasca", ¡però ja ho veus!

—*Vostè ha conegut aquest partit força bé. ¿Quin ha estat el problema d'aquesta formació en posar-se a governar? ¿No hi havia base social?*

—Sí que en té, de base social.

—*¿Per què aquest govern, doncs, no va trobar la gent?*

—¡Ah, això, pregunta-ho al partit, no a mi! Ells han triat la gent que han triat i han repartit les quotes de poder com ho han fet. Si no m'hi han deixat participar, ¿com vols que t'ho expliqui?

—*Vostè se l'ha cregut, aquest partit, però.*

—Els principis que jo em vaig fixar a l'hora d'entrar en aquest partit encara funcionen, són vigents i vàlids. Ara, si la gent que després hi va entrar, que són molts, no els practiquen...

—*¿Els principis, encara els defensa?*

—Sí, els principis sí. Jo m'hi tornaria a apuntar, a Convergència, pels seus principis.

Oriol Malló

Transcripció: Montse Serra

"En nom de la democràcia es van fer moltes reivindicacions que, de democràtiques, no en tenien res."